

РЕЗЮМЕ

Исследование M&A-процессов финансовых стратегий крупнейших зарубежных ТНК, предложит способы их применения в национальной экономике для аналогичных украинских структур.

Ключевые слова: транснациональная корпорация, глобализация, мировая экономика, транснационализация, национальная компания.

РЕЗЮМЕ

Мета дослідження полягає в тому, щоб на основі дослідженні фінансових стратегій найбільших закордонних ТНК, запропонувати способи їхнього застосування в національній економіці для аналогічних українських структур.

Ключові слова: транснаціональна корпорація, глобалізація, світова економіка, транснаціоналізація, національна компанія.

SUMMARY

The aim of the research is that based on the study of financial strategies of the largest foreign multinationals suggest how to apply them in the national economy for a similar Ukrainian organizations.

Key words: multinational corporation, globalization, world economy, national company.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Дергачова В.В., д.е.н., завідувач кафедри менеджменту Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

Досвід післявоєнного розвитку показав, що одним з ефективних шляхів забезпечення сталого зростання національної економіки є використання факторних переваг країни в системі міжнародного поділу праці в рамках інтеграційних організацій. Найбільш розвиненим інтеграційним об'єднанням у світі став Європейський Союз (ЄС), вплив якого на хід глобальних економічних і політичних процесів постійно посилюється.

ЄС є єдиним у світі об'єднанням, яке пройшло у своєму розвитку п'ять стадій інтеграційного процесу і досягло рівня економічного і валютного союзу. Перехід країн ЄС-15 до постіндустріального етапу в економіці супроводжувався в соціально-політичній сфері побудовою розвиненого громадянського суспільства. Модель економічного і соціального розвитку ЄС стала світовим еталоном інтеграції.

Еволюційний перехід на все більш високий рівень конвергенції національних економік супроводжувався зростанням впливу інтеграційного об'єднання на європейську та світову економіку і політику, і членство в ЄЕС / ЄС ставало стратегічною метою все більшого числа держав.

У 1960 р. ВВП всіх п'ятнадцяти країн, що увійшли згодом до ЄС, становив 62,5% ВВП США. З кожним етапом розширення ЄЕС / ЄС цей розрив скорочувався, і в 1990-х рр. ЄС-15 став одним з двох лідерів світової економіки, зрівнявшись за величиною ВВП з США. Однак до кінця ХХ століття темпи зростання ВВП в ЄС знизилися, і нове розширення інтеграційного об'єднання стало об'єктивно необхідним.

Демократичні реформи і ринкові перетворення, проведені в 1989-2003 рр. в ряді постсоціалістичних країн ЦСЄ та Балтії, відкрили нові перспективи інтеграції, вивівши її за межі західноєвропейського регіону. У 2004 р. відбулося наймасштабніше за всю історію п'яте розширення ЄС, членами якого стали Угорщина, Кіпр, Латвія, Литва, Мальта, Польща, Словаччина, Словенія, Чехія і Естонія. Шосте розширення відбулося в 2007 р., коли членами ЄС стали Болгарія та Румунія.

В даний час ЄС об'єднує 27 країн з населенням 493 млн. чоловік і територією 4318 тис. кв. км, що становить 46% площі США. Частка ЄС-27 у світовому ВВП зросла з 26,1% у 2000 р. до 30,9% у 2007 р., у той час як частка США за цей час зменшилася з 31,5% до 25,4%. Європейський Союз є також і безумовним лідером світової торгівлі. У 2007 р. зовнішньоторговельний товарообіг ЄС-27 склав € 2666 млрд, що на 14,9% перевищує товарообіг США (€ 2320 млрд), а обсяг експорту ЄС-27 (€ 1240 млрд) на 46,2% перевищив обсяг експорту США (€ 848 млрд) [1].

Історично сформовані відмінності у забезпеченості ЄС і США основними факторами виробництва (реальними, фінансовими і людським ресурсами) об'єктивно зумовлюють різний характер реакції економічних систем ЄС та США на зовнішні і внутрішні умови господарської діяльності. Аналіз динаміки ВВП ЄС і США в зіставленні з основними гео економічними змінами протягом аналізованого періоду дозволяє зробити висновок, що ЄС наприкінці ХХ століття не тільки

зрівнявся з США за ступенем впливу на світове виробництво і торгівлю, але й став антикризовим стабілізатором глобальної економіки. Особливо виразно стабілізуюча роль ЄС проявилася після 11 вересня 2001 р., коли в США через низку терористичних актів сталося падіння курсів акцій, що перевищило показники «Великої Депресії» 1929-1933 рр. На Нью-Йоркській біржі індекс Доу-Джонса за тиждень з 14 по 21 вересня 2001 впав на 14,26% в порівнянні зі зниженням на 13,52% у період з 1 по 8 листопада 1929 р. [2]. У цілому за вересень 2001 р. індекс Доу-Джонса знизився більш ніж на 20%, а втрати акціонерів перевищили \$ 2,5 трлн [3]. Біржова криза в США почав поширюватися на світовий ринок акцій та інших титулів власності, поставивши перед загрозою банкрутства тисячі фірм в ЄС, Японії і інших країнах з високим рівнем ринкової капіталізації. Завдяки проведеному у ЄС швидкому коригуванню грошової, бюджетної та валютної політики була збережена стійкість світової економічної системи і не відбулося глобальної кризи. Безпрецедентна за масштабом інтервенція ЄЦБ в € 69300 млн для зниження вартості кредитних ресурсів і нейтралізації дефіциту ліквідності у фінансовій системі, реалізація програми підтримки авіаіндустрії, затвердженої Європейською Радою 21 вересня 2001, та інші екстрені заходи, негайно прийняті в ЄС, запобігли поширенню фінансової кризи на реальний сектор світової економіки [4,5].

ЄС сприяє глобальній економічній інтеграції, надаючи фінансову і матеріально-технічну підтримку тим країнам, що розвиваються і регіональним об'єднанням, де має місце прогрес у демократичних перетвореннях та економічне зростання. Європейський Фонд Розвитку та Європейський Інвестиційний Банк фінансують сільськогосподарське виробництво для самозабезпечення країн-реципієнтів продовольством. Пріоритетними є також програми вдосконалення економічного управління, освіти і науки, системного використання природних ресурсів, відновлення та збереження екологічного балансу.

Зростанню торгівлі ЄС з постсоціалістичними країнами сприяли лібералізації торгових режимів і політиці заохочення інвестицій приватного капіталу в економіку, що трансформуються, країн Європи та Азії, що проводиться в ЄС з 1990-х рр. Особливо важливе значення для розвитку торгівлі з країнами ЦСЄ та Балтії мали підписані в 1991-1996 рр. «Європейські Угоди», головною метою яких було всебічне сприяння ринкової трансформації та створення умов для подальшої інтеграції цих країн до ЄС.

Відразу ж після відновлення незалежності Латвія, Литва і Естонія отримали в торгівлі з ЄС статус учасників Договору про співпрацю (ДСП), а в 1992-1993 рр. уклали з Норвегією, Фінляндією, Швецією та Швейцарією двосторонні угоди про вільну торгівлю, що надало країнам Балтії доступ на ринок ЕАСТ, що забезпечило швидке зростання їх експорту в Західну Європу [6].

Торговий режим ЄС щодо дванадцяти інших колишніх радянських республік, що увійшли в СНД, до 1993 р. визначався Угодою про торговельне та економічне співробітництво між ЄС і СРСР, яке встановлювало дискримінаційні тарифи та нетарифні обмеження для товарів з Радянського Союзу як країни з централізованим плануванням економіки. Це посилювало спад виробництва і зовнішньої торгівлі в пострадянських державах на першому етапі ринкової трансформації. Надання країнам СНД з січня 1993 р. тимчасового статусу учасників ДСП сприяло деякому зниженню тарифів [7].

З 1994 р. ЄС почав укладати з країнами СНД двосторонні Угоди про Партнерство та Співробітництво (УПС), що передбачають взаємне надання статусу найбільшого сприяння в торгівлі, національних режимів в сфері оподаткування, забезпечення свободи транзиту товарів і поступове усунення нетарифних торговельних обмежень у міру прогресу ринкової трансформації.

Перша УПС була підписана в червні 1994 р. з Україною [8]. Через протидії впливових промислових груп у країнах ЄС - конкурентів України на європейських ринках металопрокату, мінеральних добрив та текстилю ратифікація УПС затрималася майже на чотири роки, і УПС набула чинності лише в березні 1998 р.

Зростання ВВП і зниження безробіття в західноєвропейських країнах надавали стимулюючий вплив на створення в різних регіонах світу економічних угруповань. Після 1990 р. у ЦСЄ і на пострадянському просторі почали створюватися різні угруповання інтеграційної спрямованості, в які входили країни з близькими рівнями розвитку і одним типом економіки (СНД, Балтійська зона вільної торгівлі та ін.) Винятком стала Організація Чорноморського економічного співробітництва (ЧЕС), до якої увійшли дві країни з ринковими і дев'ять країн з перехідними економіками. Статут ЧЕС був підписаний в Ялті 5 червня 1998.

У квітні 2007 р. Європейська Комісія в документі «Чорноморська синергія - нова ініціатива регіонального співробітництва» відзначила значення ЧЕС як одного з найважливіших регіональних партнерів ЄС [9].

Підвищення конкурентоспроможності національних економік держав-учасниць ЧЕС вимагає розробки узгодженої стратегії їх взаємодії на базі прогнозування напрямів розвитку політичних та економічних процесів в Причорноморському басейні.

Всі постсоціалістичні і пострадянські країни ЧЕС, крім Росії, обрали курс на вступ до ЄС. Відповідно до Договору Європейського Союзу, держава - претендент на членство в ЄС не може бути учасником іншого митного або економічного союзу, тому в середньостроковій перспективі максимальним рівнем інтеграції всередині ЧЕС може бути тільки зона вільної торгівлі (ЗВТ).

Забезпечення сумісності національних і міжнародних інституціональних основ торговельно-економічних відносин в Причорноморському басейні залишається актуальною проблемою. Відносини країн ЧЕС як об'єднання з ринковими та перехідними економіками можуть будуватися тільки на основі об'єктивних законів, загальних для будь-якої форми господарювання. Зовнішня торгівля, валютно-розрахункові відносини, іноземне інвестування, виробниче кооперування та інші форми економічних відносин є водночас об'єктами і специфічного національного, і міжнародного регулювання.

Одночасно і національні інституційні основи піддаються впливу міжнародних форм економічних відносин, оскільки тільки гармонізація національних методів та інструментів регулювання зовнішньоекономічних зв'язків з інтернаціональними здатна забезпечити країні максимальні переваги від участі у міжнародному поділі праці.

Однак у постсоціалістичних і пострадянських країнах ЧЕС наближення до міжнародних норм носить різношвидкісний характер, особливо за такими напрямками, як законодавче забезпечення конкуренції, регулювання монополій, впровадження міжнародних стандартів на товари і послуги і т.д.

Зазначені причини виключають трансформацію ЧЕС до 2015 р. в інтеграційне об'єднання, подібне ЄЕС початку 1970-х рр. (створення міжурядової координуючого органу для проведення спільної митної політики щодо третіх країн і функціонування регіональної ЗВТ без вилучень і обмежень). Подібна трансформація вимагає ініційованої на міжурядовому рівні «вертикальної інтеграції» шляхом встановлення коопераційно-партнерських відносин між національними фінансово-промисловими групами в ключових галузях економіки (насамперед, енергетика і транспорт) і проведення єдиної експортної політики для підвищення конкурентоспроможності причорноморських країн на європейських і світових ринках.

Обов'язковими умовами такої трансформації є врегулювання конфліктів у Причорномор'ї, а також поширення процесу подальшого розширення ЄС не тільки на Туреччину, але і на інші країни ЧЕС (як мінімум, шляхом надання асоційованого членства). В іншому випадку неминуча поява нових перешкод для поглиблення інтеграції (вихід з двосторонніх угод про вільну торгівлю та ін.).

Подальший інституційний розвиток ЧЕС вимагає також укладення Договору, що регламентує цілі та напрямки економічної інтеграції. На додаток до зафіксованих у чинному Статуті ЧЕС положень, в такому договорі повинні бути сформульовані актуальні для всіх держав-учасників економічні завдання, для вирішення яких є об'єктивні передумови.

З урахуванням загальної зацікавленості в нормалізації обстановки в численних осередках сепаратизму в причорноморських країнах та недопущення переростання локальних конфліктів у відкриту конфронтацію держав такий Договір повинен визначити інституційні основи та механізми забезпечення прав громадян держав-учасників на всій території ЄС.

Перетворення епізодичних зустрічей дванадцяти глав держав та урядів у консультативний політичний орган ЧЕС - Чорноморський Рада, що працює на регулярній основі (за типом Європейської Ради) також прискорило б вирішення економічних і політичних проблем Причорноморського басейну.

Досвід ЄС дозволяє припустити, що створення такої Ради як вищого інституту ЧЕС для розробки стратегії розвитку організації і затвердження обов'язкових для країн-учасниць рішень з ключових питань економічного співробітництва сприяло б поглибленню чорноморської інтеграції. Доцільним видається й перетворення Ділової ради ЧЕС у Чорноморську Комісію (за типом Комісії ЄС) як міждержавний орган координації економічної політики країн ЧЕС.

Неврегульовані міждержавні конфлікти і розбіжності у ступені лібералізації зовнішньої торгівлі роблять проблематичним створення в найближчому майбутньому регіональної ЗВТ, що охоплює всі країни ЧЕС і з'єднаної як із західноєвропейським, так і російсько-центральноазіатським економічним просторами, незважаючи на те, що утворення такої зони об'єктивно відповідає стратегічним інтересам всіх країн ЧЕС, ЄС і СНД.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

У кожній з шести пострадянських країн ЧЭС сучасний стан народногосподарських комплексів перешкоджає передачі наддержавним інститутам частини суверенних повноважень у сфері управління національною економікою, оскільки збереження за державою всього спектра засобів контролю та регулювання економічних процесів об'єктивно необхідно для захисту національних інтересів в умовах зростаючої конкуренції на світових ринках.

В даний час перетворення ЧЭС в об'єднання з наддержавними органами не входить до числа стратегічних цілей в жодній з пострадянських країн, оскільки прийняття зв'язаних зобов'язань виключає можливість зміни економічної політики в кон'юнктурних інтересах бізнес-еліт. Крім того, російська правляча еліта опирається створенню інтеграційних угруповань з участю пострадянських держав, в яких Росії не буде гарантовано домінуюче становище [10].

Таким чином, ЧЭС є єдиним об'єднанням на східноєвропейському та пострадянському просторі, виражена аполітичність якого сприяє зміцненню безпеки всього континенту завдяки розширенню економічних зв'язків між державами з різновекторними політичними напрямками розвитку.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Gambini G. International Trade of the European Union in 2007. – Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities, 2008. – 8 p.
2. Atlas R.D., Treaster J.B. Big Investors Plot Their Return to the Markets // International Herald Tribune, Tuesday, September 25, 2001. – P.14.
3. Rich T. Down the Tubes //Newsweek, vol.CXXXVIII, No 14, October 1, 2001. – P.42-43.
4. Edgecliffe-Johnson A. Demand for business flights “to halve” // Financial Times, Tuesday, September 25, 2001. – P.2.
5. 72. Dombey D. EU seeks unity on aid // Financial Times, Tuesday, September 25, 2001. – P.2.
6. . Gambini G. International Trade of the European Union in 2007. – Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities, 2008. – 8 p.
7. Камински Б. Состояние торговли и доступ на рынки ОЭСР //Внешняя торговля в новых независимых государствах. – Вашингтон, Всемирный Банк/ПРООН, вып.13, 1995. – С.227-242.
8. Угода про Партнерство та Співробітництво. Повний текст Угоди, підписаної між Європейським Союзом та Україною в Люксембурзі 14 червня 1994 року. - К.; 1995. – 90 с.
9. Black Sea Synergy – A New Regional Cooperation Initiative. [COM (2007) 160 final, Brussels, 11 April 2007.
10. Scientific and Technological Cooperation in the Black Sea Region. Policy Issues and Research Topics. International Centre for Black Sea Studies. – Athens, 2007. – 56 p.

РЕЗЮМЕ

Исследуются концептуальные основы европейской интеграции Украины. Рассмотрено, что ЧЭС является единственным объединением на восточноевропейском пространстве, выраженная аполитичность которого способствует укреплению безопасности всего континента.

Ключевые слова: сотрудничество, европейская интеграция, ЧЭС, экономический рост, стратегия.

РЕЗЮМЕ

Досліджуються концептуальні основи європейської інтеграції України. Розглянуто, що ЧЭС є єдиним об'єднанням на східноєвропейському просторі, виражена аполітичність якого сприяє зміцненню безпеки всього континенту.

Ключові слова: співробітництво, європейська інтеграція, ЧЭС, економічне зростання, стратегія.

SUMMARY

Conceptual fundamentals of the European integration of Ukraine are investigated. BSEC as unique association on East Europe territory, which expressed political indifference promotes security strengthening of all continent is considered.

Keywords: cooperation, european integration, BSEC, economic growth, strategy.